

PRŮVODCE PRO PORADNY PŘI PRÁCI S DĚTMI A ŽÁKY S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

Kristýna Titěrová a kol.

Březen, 2019

META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů

Obsah

ROLE PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÝCH PORADEN	5
Podpora z § 20 a § 16	5
Spolupráce PPP a školy při zajištění podpory žákům s OMJ	5
PROČ PATŘÍ DĚTI A ŽÁCI S OMJ MEZI ŽÁKY S SVP?.....	7
JAKÉ SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY DĚTI A ŽÁCI S OMJ MOHOU MÍT?	8
JAKÝM PŘEKÁŽKÁM PORADNY ČELÍ? CO JE PRO NĚ NOVÉ?.....	10
CO SE V PRAXI OSVĚDČILO?	11
JAK VYŠETŘIT DÍTĚ/ŽÁKA S OMJ, KDYŽ NEROZUMÍ ČESKY?	11
DOPORUČENÍ K PODPOŘE DĚTÍ A ŽÁKŮ S OMJ	13
MATEŘSKÁ ŠKOLA	13
3. STUPEŇ PODPORY	13
2. STUPEŇ PODPORY	14
1. STUPEŇ PODPORY	14
ZÁKLADNÍ ŠKOLA.....	14
3. STUPEŇ PODPORY	15
Výuka češtiny jako druhého jazyka	15
2. STUPEŇ PODPORY	17
1. STUPEŇ PODPORY	18
STŘEDNÍ ŠKOLA	18
PŘIJÍMACÍ ZKOUŠKY NA SŠ	19
3. STUPEŇ PODPORY	20
2. STUPEŇ PODPORY	20
PŘIZNÁNÍ UZPŮSOBENÍ PODMÍNEK U MATURITNÍ ZKOUŠKY Z ČJL	20
ZÁSADY PŘI PODPOŘE DĚTÍ A ŽÁKŮ S OMJ.....	22
JAK ZJIŠŤOVAT JAZYKOVOU ÚROVEŇ ŽÁKŮ?	23
JAZYKOVÁ DIAGNOSTIKA PRO DĚTI A ŽÁKY S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM	23
V ČEM NÁM JAZYKOVÁ DIAGNOSTIKA MŮŽE POMOCI?	23
JAK DIAGNOSTIKOVAT?	23
JAKÉ DIAGNOSTICKÉ NÁSTROJE PRO ŽÁKY S OMJ MÁME K DISPOZICI?	24
PODPORA ŠKOLÁM A PORADNÁM.....	25

Úvod

Počet dětí a žáků s cizí státní příslušností ve školách roste poměrně významně (za posledních pět let vrostl například na ZŠ o 33 %). Podpora ve školách ale stále není uspokojivá z několika důvodů. Pro nově příchozí děti bez znalosti češtiny chybí jasně nastavený, a pro všechny školy dosažitelný a snadno financovatelný systém jazykové přípravy (výuka češtiny jako druhého jazyka). Problematický je také rozdílný legislativní přístup k dětem a žákům cizincům a žákům s občanstvím ČR, kteří neznají dostatečně vyučovací jazyk. Mnohde chybí pedagogové specializovaní na výuku češtiny jako druhého jazyka. Některým školám také mohou chybět praktické zkušenosti s podporou žáků z odlišného jazykového a kulturního prostředí (jak s výukou češtiny jako druhého jazyka, tak podporou přímo ve výuce), některým školám chybí i metodické vedení (informace, materiály apod.). Školám a nově i poradnám chybí standardizovaný či oficiálně uznaný nástroj na jazykovou diagnostiku a stejně tak chybí i oficiálně uznané kurikulum češtiny jako druhého jazyka. Problematicky pro tyto žáky jsou nastavené i přijímací zkoušky a maturitní zkouška z ČJL.

V naší organizaci se tématem podpory dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem (dále OMJ) zabýváme již řadu let a nedostatků vzdělávacího systému v této oblasti jsme si již dlouho vědomi a také na ně aktivně upozorňujeme (např. na www.meta-ops.cz/aktuality/prosazujeme-strategicke-cile-ve-vzdelavani-deti-a-zaku-s-omj a www.meta-ops.cz/sites/default/files/pp_blok_web_final_0.pdf).

Kdo je META? Více než 13 let se věnujeme poradenství rodinám cizinců. Spolupracujeme se školami, učitelům poskytujeme poradenství a metodickou podporu, jak pracovat s dětmi s OMJ. Pro pedagogy nabízíme více než 20 akreditovaných seminářů. Vytvořili jsme webový portál www.inkluzivniskola.cz, na němž uveřejňujeme aktuální informace, jsou zde metodické a výukové materiály pro výuku češtiny jako druhého jazyka a pro práci s žáky s OMJ ve výuce, také materiály pro usnadnění komunikace s rodiči apod. Naším cílem je, aby se školám s těmito dětmi pracovalo co nejlépe a aby se postupně dařilo je zapojovat do výuky. K tomuto cíli přistupujeme velmi aktivně, proto jsme například vytvořili kurikulum češtiny i zjednodušený jazykově-diagnostický nástroj. Vše v praxi opakovaně zkusíme, řada materiálů vzniká ve spolupráci se školami a jednotlivými učiteli. Protože je pro nás důležité šíření dobré praxe a osvědčených zkušeností a postupů, vše dáváme k dispozici pro pedagogickou veřejnost na stránky [Inkluzivní školy.cz](http://Inkluzivni.skoly.cz) a odkazy na řadu z nich naleznete uvnitř tohoto průvodce.

Impulsem k sepsání tohoto průvodce byly diskuze z kulatých stolů ve čtyřech krajích ČR a opakovaná setkání s PPP, která se v průběhu let 2016-2018 uskutečnila, a zároveň také signály z terénu (od škol i od klientů cizinců). Všechny tyto podněty ukazovaly na chybějící „metodiku“ a nejednotnost v postupech. Proto jsme se rozhodli sepsat tento stručný přehled, jehož cílem je shrnout přístupy k těmto dětem a žákům a odkázat na aktuální legislativu a již existující materiály, které jsou pro školy a poradny k dispozici. Naším záměrem je vytvořit rámec tématu podpory a vzdělávání žáků s OMJ, shrnout veškeré dostupné informace na jedno místo, zpřehlednit legislativu atd. Zároveň se v průvodci věnujeme určitému vymezení rolí poraden a škol, které nejvíce souvisí s jazykovou diagnostikou a procesy při výuce češtiny jako druhého jazyka, která je stále v našem vzdělávacím systému novinkou.

Jsme si dobře vědomi, že nám nepřísluší role vykladačů legislativy, nejsme ani žádným metodickým institutem pro PPP nebo školy, který by měl (ideálně) podobné materiály vytvářet. Přesto jsme se

materiál rozhodli vytvořit a přispět tak k zpřehlednění situace. Věříme, že pomůže jak Vám, pracovnícím a pracovníkům poraden, tak školám a v konečném důsledku zejména dětem s OMJ. Což vnímáme jako naši úlohu.

Za odborné komentáře velice děkuji pracovnícím PPP Věře Pražákové, Petře Novotné, Magdaléně Vrbové, Martině Braunové a Ivetě Jandové a svým kolegyním Tereze Linhartové (oblast MŠ), Tereze Vágnerové (oblast ZŠ), Michaele Jiroutové (oblast SŠ) a Barboře Nosálové (oblast ČDJ).

Na závěr si dovolím jedno výkladové okénko. Přestože se v příloze vyhlášky 27/2016 Sb. mluví o výuce češtiny *jako cizího jazyka*, v tomto materiálu záměrně používám pojem **čeština jako druhý jazyk**. Jde sice o „terminologickou“ drobnost, ale obsahově je v tom významný rozdíl, který do určité míry definuje samotnou situaci. **Češtinu jako cizí jazyk** se bude učit například nadšenec v Polsku nebo třeba v Kanadě, zejména na vysoké škole, a učí se ho s cílem komunikovat v cizí zemi, tedy v ČR. Tedy podobně jako my se učíme anglicky či německy. Na rozdíl od toho **češtinu jako druhý jazyk** se učí děti i dospělí, kteří v ČR již žijí a potřebují si ji osvojit na vysokou úroveň pro potřeby přežití ve svém novém domově. Čeština se pro ně postupně stává druhým (ale někdy i třetím či čtvrtým jazykem). V případě dětí je potřeba se jazyk naučit pro přežití ve školním prostředí, ve výuce, což je jazyk specifický, často velmi akademický. Nestačí jim tedy mluvit o tom, co dělají rádi o víkendu, ale potřebují popsat stavbu těla savce. A to je velká výzva pro ně i pro pedagogy, kteří je učí.

Přeji inspirativní čtení!

Kristýna Titěrová, programová ředitelka, META, o.p.s.

ROLE PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÝCH PORADEN

S novelou školského zákona přibyla školským poradenským zařízením (dále ŠPZ), konkrétně pedagogicko-psychologickým poradnám (dále PPP), další skupina dětí a žáků, o jejichž vzdělávací potřeby by měly pečovat a doporučovat školám podpůrná opatření při práci s nimi. Jedná se o „žáky s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu odlišných kulturních a životních podmínek“. Do této skupiny dětí patří mimo jiné také děti a žáci s OMJ, pro něž je nedostatečná znalost či neznalost jazyka překážkou ve vzdělávání. Tyto děti a žáci byli klienti PPP již dříve, ale obraceli se na PPP zejména z důvodu posouzení speciálních vzdělávacích potřeb. Jelikož novela přinesla podpůrné opatření

i v podobě výuky češtiny jako druhého jazyka, nově se na PPP obracují i rodiče a školy z důvodu posouzení úrovně znalosti češtiny jako vyučovacího jazyka a s cílem zajištění dostatečné výuky ČDJ pro žáka.

PODPORA Z § 20 A § 16

První roky implementace novely ukázaly, že PPP na tuto novou situaci nikdo nepřipravil a v mnoha ohledech je pro ně tato situace nestandardní a nekomfortní. Bohužel se také objevovaly protichůdné informace z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a Národního ústavu pro vzdělávání (NÚV), zda žákům cizincům, kteří mohou čerpat podporu z § 20 (tzv. jazyková příprava), náleží i podpora z § 16. V praxi to vedlo k tomu, že některé PPP odmítaly (a někde stále odmítají) vyšetřovat cizince pouze z důvodu jazykové neznalosti (pokud neměli i jiné obtíže), někdy PPP odmítaly vyšetřovat i z důvodu nedostatečného zajištění tlumočnických služeb při vyšetření. Za tohoto stavu jsme si v roce 2017 vyžádali stanoviska z NÚV, České školní inspekce (ČŠI) i MŠMT. Odpovědi od ČŠI a MŠMT najdete na www.inkluzivniskola.cz/vyklad-novely-2017. Zároveň se i názor MŠMT ustálil a v současné chvíli visí na webu již informace poměrně jasné a přehledné (www.msmt.cz/file/49597/).

Všechna stanoviska se shodují v následujících bodech:

- **Žák s OMJ má nárok na podporu realizovanou z § 16 ŠZ**
- **Žák s OMJ má nárok na souběžnou jazykovou podporu z § 20 a § 16 ŠZ**
- **ŠPZ jsou povinna poskytnout poradenskou pomoc žákům s OMJ, kteří o ni požádají**

SPOLUPRÁCE PPP A ŠKOLY PŘI ZAJIŠTĚNÍ PODPORY ŽÁKŮM S OMJ

Největší odborná i kompetenční diskuze se vede nad tím, zda poradny mají ověřovat znalost češtiny, nebo toto může být zachováno v kompetenci škol. Jelikož k tomuto chybí jasný pokyn, uvádíme zde dosavadní zkušenost z praxe. Děti a žáci s OMJ přichází do škol průběžně a s různou úrovní češtiny. Škola je vždy prvním kontaktním místem pro rodiče a žáky, do poradny jdou děti většinou až na doporučení školského poradenského pracoviště.

Škola je zároveň tou institucí, která nastavuje podporu v prvních dnech po příchodu žáka a zodpovídá za to, aby výuka a přístup školy odpovídal potřebám jednotlivých dětí. Z těchto důvodů je třeba, aby škola hned v prvních dnech prováděla pedagogickou diagnostiku (pozorování, rozhovor s rodiči i dítětem) a udělala také diagnostiku jazykovou, na jejímž základě pak nastaví podporu při výuce (češtiny jako druhého jazyka i ve výuce běžné).

Pokud do školy přijde dítě bez znalosti češtiny, podle platné legislativy se jedná o dítě, které by mělo mít nárok na 3. stupeň podpory (neznalost jazyka). K této podpoře ale potřebuje doporučení z PPP. Proto škola doporučuje ihned po nástupu rodičům vyšetření v PPP a začíná komunikaci s poradnou. V době mezi přijetím do školy, vyšetřením v PPP a doporučením PO musí škola podporovat žáka v rámci svých vlastních možností.

U vyšetřování v PPP narážíme na další problém – poradny kritizují situaci, kdy mají bez jasně nastavených diagnostických nástrojů vydat doporučení, na něž jsou vázány finanční prostředky, v situaci, kdy doporučení vychází pouze z komunikace se školou a často velmi omezené komunikace se zákonnými zástupci dítěte a s dítětem samotným. Zavedené diagnostické postupy totiž s dětmi bez znalosti češtiny není možné uplatnit.

Jak je zmíněno výše a podrobněji také v dalších kapitolách, podpora nově příchozích dětí bez znalosti češtiny není systémově vyřešena. Školy jsou proto motivovány posílat děti a žáky bezodkladně do poraden, aby na ně dostaly alespoň nárokovou podporu, zejména na výuku češtiny jako druhého jazyka z § 16.

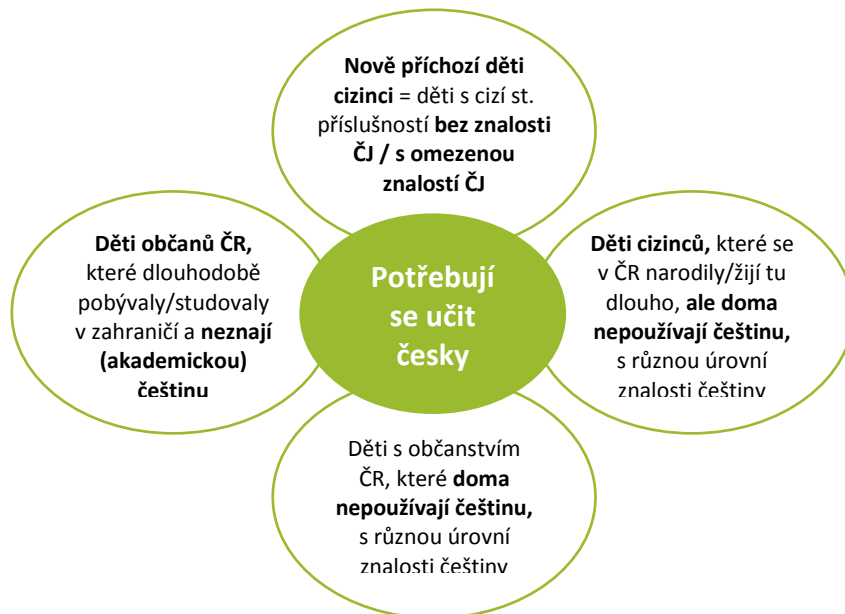
Z těchto důvodů je žádoucí aktivní spolupráce mezi poradnou a školou ihned po nástupu dítěte do školy. V ideálním případě tedy škola posoudí úroveň znalosti (udělá pedagogickou a jazykovou diagnostiku) a PPP na základě toho a na základě „zjednodušeného vyšetření“ vydá doporučení.

Tato situace není optimální, všichni zúčastnění by si přáli, aby systém byl zjednodušený tak, aby dítě ihned po příchodu mělo možnost výuky češtiny a škola na základě posouzení jeho znalosti získala nárokové finanční prostředky, aniž by musela komunikovat s poradnou. Bohužel si ještě na takovýto systém musíme chvíli počkat, v mezidobí je třeba aktivní spolupráce mezi všemi zúčastněnými, aby se dětem dostalo podpory, kterou potřebují a zároveň školám finance a metodická pomoc, aby dítěti podporu mohly náležitě poskytnout.

V následujících kapitolách nabízíme tedy stručný přehled podpory a zároveň vyjasnění základních pojmů.

PROČ PATŘÍ DĚTI A ŽÁCI S OMJ MEZI ŽÁKY S SVP?

Kdo patří mezi děti a žáky s OMJ? Dlouhodobě se setkáváme s nejasnostmi kolem termínů, které se v souvislosti se skupinou dětí a žáků s OMJ objevují. Jedná se totiž o několik mezi sebou se překrývajících skupin (více viz diagram níže). Automaticky totiž neznamená, že dítě s cizí státní příslušností musí být dítě se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Tím se stává ve chvíli, kdy např. nerozumí vyučovacímu jazyku, nutně potřebuje podporu v adaptaci, domácí přípravě apod. Pro tyto děti jsme začali používat pojmenování děti a žáci s OMJ a patří mezi ně následující skupiny:

Děti a žáci s OMJ mají mnoho (nejen) vzdělávacích potřeb, kterými se odlišují od svých majoritních vrstevníků. Tyto potřeby a jejich (ne)naplňování významně ovlivňují pocit bezpečí a pohody těchto dětí, jejich zapojení do školního prostředí a kolektivu a v neposlední řadě také jejich školní úspěšnost. Jedná se tedy o **speciální vzdělávací potřeby** ve smyslu § 16 ŠZ.

JAKÉ SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ POTŘEBY DĚTI A ŽÁCI S OMJ MOHOU MÍT?

- Po příchodu **nového žáka s OMJ** do školy se jedná zejména o **potřebu adaptovat** se na nové, jinojazyčné a mnohdy kulturně velmi odlišné prostředí. Tyto děti se potřebují cítit **přijaté, zorientovat** se v novém prostředí, cítit se **bezpečně** a co nejrychleji potřebují v novém prostředí „**zakořenit**“ a získat nové **sociální vazby**. Více o tzv. **fenoménu vykořenění**, který děti v novém prostředí zažívají, najdete na www.inkluzivniskola.cz/pedagogika-aneb-cizinec-v-tride/vykoreneni.
- Významná je podpora **psychické pohody** dítěte a **navazování pozitivních vztahů ve třídě**, pokud jsou děti ve třídě dlouhodobě bez povšimnutí, bývají často na okraji třídního kolektivu a jsou ohroženy segregací, marginalizací, šikanou a důsledkem pak může být různé problémové chování (žáků samotných i jejich okolí).
- S potřebou zakořenění a přijetí souvisí také potřeba **respektu ke kultuře a mateřskému jazyku** těchto dětí. O důležitosti mateřského jazyka více na www.inkluzivniskola.cz/pedagogika-aneb-cizinec-v-tride/dulezitest-materskeho-jazyka, o potřebě inkluzivního kurikula, tedy nastavení výuky tak, aby i děti a žáci z jiné kultury cítili, že jsou jejich kořeny, historie, geografie apod. součástí výuky, pak najdete více na www.inkluzivniskola.cz/pedagogicka-prace-s-diverzitou/kulturne-inkluzivni-obsah. Důležité pro sebevědomí dítěte je také co nejdříve zjistit, v čem dítě vyniká, co dobře umí a na tom stavět.
- Po příchodu **nového žáka bez znalosti českého jazyka** je potřeba co nejdříve poskytnout dětem výuku **češtiny jako druhého jazyka** (preferujeme pojem **čeština jako druhý jazyk**, proto v tomto dokumentu používáme označení v tomto smyslu nebo zkratku ČDJ, rozdíl mezi češtinou jako cizím jazykem a češtinou jako druhým jazykem je popsán na clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/19605/neni-cestina-jako-cestina-aneb-jak-se-to-ma-s-pojmy-ve-vzdelavani-zaku-s-odlisy-materskym-jazykem.html). Jedná se o **intenzivní výuku češtiny** v malé skupině dětí začínajících s češtinou (souvisí jak s pocitem bezpečí, tak s motivací učit se česky – čím později s výukou začnou, úměrně tomu klesá jejich motivace). Výuka může probíhat i individuálně. Cílem této podpory je především naučit se komunikovat (na ZŠ a SŠ pak také číst a psát) na základní úrovni A2, aby děti rozuměly dění v běžné třídě a byly schopny komunikovat se spolužáky i učiteli. Výuka ČDJ na úroveň A2 vyžaduje poměrně hodně času, spolu s odborníky na výuku ČDJ jsme ji odhadli na cca **320 vyučovacích hodin**. Více o obsahu intenzivní výuky najdete na www.inkluzivniskola.cz/cestina-jako-druhy-jazyk/vzdelavaci-obsah-cdj.
- Ve výuce v **běžných třídách** (kde se žáci objevují okamžitě po příchodu do školy) potřebují další podporu, která je zaměřená zejména na rozvoj **akademického jazyka**. Ten se ovšem nesešává pouze z učení se terminologie a slovní zásoby, ale také z učení vyjadřovat se k obsahu, používat ustálená slovní spojení a fráze. Akademický jazyk je potřeba rozvíjet mnoho let (průměrně 7). Jeho úroveň významně ovlivňuje školní úspěšnost. Více o získávání vícejazyčnosti a Cumminsově teorii na www.inkluzivniskola.cz/kdo-odkud-prichazi-do-cr/ziskavani-dvojazycnosti a www.inkluzivniskola.cz/kdo-odkud-prichazi-do-cr/teorie-ledovce.

- Specifické jsou tyto děti a žáci také v tom, že **jim doma s výukou většinou nemá kdo pomoci** (rodiče rozumí česky mnohdy hůře než samotné děti, takže jim se školními úkoly nepomohou). Důležitým tématem je proto **spolupráce a komunikace s rodiči** www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/pro-rodice.

JAKÝM PŘEKÁŽKÁM PORADNY ČELÍ? CO JE PRO NĚ NOVÉ?

Se zástupci PPP se META, o.p.s. opakovaně setkala na kulatých stolech a na pracovních setkáních, zároveň se na nás PPP obrací s různými dotazy. Ze všech těchto setkání vyplývá, že PPP čelí mnoha novým a nestandardním situacím:

- PPP by měly na základě **jazykové úrovně dětí a žáků** vydávat doporučení školám k jejich podpoře. K posouzení jazykové úrovně ovšem poradnám chybí standardizované diagnostické nástroje na posouzení jazykových kompetencí, zároveň na to nemají personální kapacity a většinou ani odbornost (málokterá PPP má odborníky na ČDJ – více v části Co se v praxi osvědčilo?). Z těchto důvodů je vhodné, aby **jazykovou diagnostiku dělaly samotné školy**, které ji potřebují pro vzdělávání a podporu žáka ihned po příchodu. Rolí PPP je zjišťovat případné další problémy, které se pojí s neznalostí nebo nedostatečnou znalostí jazyka, kulturní odlišností a obecně se situací dětí ve škole (např. adaptací na nové prostředí apod.).
- V případě nově příchozích dětí s OMJ je neznalost jazyka zjevná a **komplexní vyšetření PPP je nadbytečné**. Děti, jejich rodiče a i samotné poradny zbytečně podstupují vyšetření, které z důvodu jazykové bariéry a neexistence nástrojů na komplexní vyšetření bez znalosti jazyka většinou nemůže konstatovat nic jiného, než že dítě se přibližně nachází v určitém pásmu inteligence (díky upraveným neverbálním sub-testům) a že nerozumí češtině, a proto potřebuje podpořit v osvojení jazyka. Jako řešení se nabízí: (v předchozích kapitolách uvedená) aktivní spolupráce mezi poradnou a školou ihned po nástupu dítěte do školy. Kdy škola udělá pedagogickou a jazykovou diagnostiku a PPP na základě toho a na základě „zjednodušeného vyšetření“ vydá doporučení.
- PPP se potřebují domluvit s dětmi i rodiči a předat jim srozumitelně také zprávu z vyšetření. Často ale čelí **nedostupnosti tlumočnických služeb**, v důsledku čehož tlumočí rodinní příslušníci, známí apod. To je velmi nestandardní situace, protože se může jednat o citlivé informace, ke kterým by neměla mít třetí osoba bez jasně definovaných podmínek přístup. Zároveň hrozí nepřesnost překladu, neprofesionální tlumočnické nemusí tlumočit vše apod. Můžete využít:
  - komunitní tlumočení: www.meta-ops.cz/zakladni-informace-o-komunitnim-tlumoceni;
  - interkulturní pracovníky: interkulturniprace.cz;
  - jazykové mutace letáků a formulářů pro poradenská zařízení: www.nuv.cz/t/formulare?lang=1.
  - Pro informování o možnostech podpory můžete rodičům nabídnout také informační materiál **Jak může být podpořeno vaše dítě ve vzdělávání?**, který je v jazykových mutacích na www.inkluzivniskola.cz/informace-pro-rodice-jazykove-verze.

CO SE V PRAXI OSVĚDČILO?

JAK VYŠETŘIT DÍTĚ/ŽÁKA S OMJ, KDYŽ NEROZUMÍ ČESKY?

Poradny velmi intenzivně řeší, jak provést vyšetření dítěte s OMJ tak, aby byla doporučení a zpráva vypovídající a nebylo možné je napadnout. Pro úplné začátečníky v češtině pochopitelně není možné použít baterie testů, které mají poradny k dispozici. V případě, že děti a žáci již český jazyk používají a vyšetření směřuje na zjištění v jiných oblastech, je možné použít standardizované testy zaměřené na zjišťování intelektových schopností, percepce, úrovně čtení a psaní, osobnostních charakteristik. Všechny výsledky samozřejmě musí být interpretovány nejen s ohledem na míru znalosti jazyka, ale i v kontextu kulturních odlišností.

Ze setkání s poradnami vyplynuly následující relevantní nástroje pro vyšetření a určení stupně PO u úplných začátečníků v ČJ:

- **Pozorování ve výuce** – napoví, jak je dítě schopno se zapojit do výuky, může pomoci ukázat, jaké aktivity jsou pro zapojení dítěte vhodné, kde to funguje, co je naopak potřeba uzpůsobit a změnit.
- **Rozhovor s dítětem** (za pomoci tlumočnicka) – může objasnit potřeby sociálního i výukového charakteru.

Na co se obvykle děti ptají, jsme se zeptali vybraných PPP:

„Osvědčily se mi otázky zaměřené na školu, kterou dítě navštěvovalo před příchodem do ČR (pokud už někde v zahraničí do školy chodilo), na pozitiva nové školy. Jaké to bylo v původní škole, jaké je to u nás. Jaká byla adaptace na nové prostředí. Co dítěti pomohlo v tomto procesu. Většinou se ukáže, že více než na výuku se děti soustředí na vztahy a lidi (zejména učitele). Je pak dobré navázat na vztah s některým z učitelů, jak mu může pomoci ve škole dále se adaptovat a případně jinak motivovat v učení. Zjišťuji silné stránky dítěte, motivaci do učení, co ho baví, zajímá, co už umí, čeho se může ve škole chytit.“

Mgr. Magdalena Vrbová, PPP pro Prahu 1, 2 a 4

„Obecně to asi nelze říct, podobně jako u česky mluvících klientů PPP záleží na účelu, za jakým bylo dítě do poradny odesláno, resp. jakou podporu potřebuje, na něco jiného se budu ptát devátáka před přijímačkami, na něco jiného druháčka. Témata mohou být např. vztahy s vrstevníky ve třídě, vztahy s učiteli, zájmy, které měl doma a jak je naplňuje tady, jaké rozdíly vidí mezi jeho domovskou zemí a ČR. Z výukového hlediska co vidí jako problém, srovnání úrovně pokročilosti v jednotlivých předmětech, vzdělávacích systémů v původní zemi a tady. Starší žáky lze požádat, zda by dokázali odhadnout procento, nakolik rozumí výkladu, učební látce, zadání v písemkách. A také jak řeší, když něčemu nerozumí a co by jim v tomto pomohlo.“

Mgr. Věra Pražáková, PPP Brno, pracoviště Zachova

- **Rozhovor s učitelem** – jaké má podle něj dítě potřeby, co je možné ze strany pedagoga změnit, v čem potřebuje podporu navíc (čeština jako druhý jazyk, intervence, asistent pedagoga, speciální pedagogická podpora ad.).
- **Anamnestický rozhovor s rodiči** (za pomoci tlumočnicka) – objasní situaci dítěte a rodiny.

- **Jednoduchá jazyková diagnostika**, kterou by měl provést pedagogický pracovník školy, viz příklad dobré praxe ve videu zde: www.youtube.com/watch?v=zXf8TD4ooDo&feature=youtu.be, a která slouží jako podklad pro výuku ČDJ a její potřebný rozsah.

Jaká dávat doporučení školám?

Doporučení PO vychází z přílohy [vyhlášky 27/2016 Sb.](#), jejich soupis je pro děti a žáky s OMJ také v následujících dokumentech: tzv. Dopis poradnám na www.inkluzivniskola.cz/content/dopis-poradnam a souhrn změn, které přinesla novela ŠZ od školního roku 2016/17 na www.inkluzivniskola.cz/content/podpora-vzdelavani-deti-zaku-s-omj-v-souladu-s-novou-legislativou-platnou-od-1-9-2016.

DOPORUČENÍ K PODPOŘE DĚTÍ A ŽÁKŮ S OMJ

Jaká by měla být doporučení v jednotlivých stupních škol, jsme shrnuli v následujících odstavcích.

MATEŘSKÁ ŠKOLA

Nedostatečně rozumí samozřejmě drtivá většina předškolních dětí s OMJ, přestože některé z nich jsou již v české MŠ delší dobu. Zvládají už například běžné pokyny a zapojují se do všech činností (napodobují ve všem ostatní), to ale nestačí. Při hlubším rozhovoru se ukazuje, že rozumí nedostatečně - mají omezenou slovní zásobu, často spíše odhadují, ale přesný význam slov neznají, mluví gramaticky nesprávně. Tento stav sice umožní dítěti zvládnutí každodenního programu v MŠ, při přechodu do ZŠ ale nastává problém. Takové dítě je značně znevýhodněné a nedokáže dobře zvládat vysoké nároky první třídy, kde už není čas učit dítě česky. Naopak čeština je předpokladem pro další učení a rozvoj. **Podpora češtiny je naprosto zásadní právě v předškolním věku.**

Pro výběr konkrétního podpůrného opatření je vhodné zjistit od vedení MŠ celkovou situaci a počet dětí s OMJ a dalších dětí s SVP v jednotlivých třídách.

Děti s OMJ v MŠ potřebují zejména pomoc s adaptací a následně s podporou ve výuce ČDJ. Tipy jsou v následujících odkazech. Z hlediska legislativního postupu je situace dětí v MŠ na základě novely ŠZ jednoznačná. Na tuto skupinu se nevztahuje § 20 školského zákona (výjimku tvoří děti v povinném předškolním ročníku, na jejichž podporu si mohou MŠ žádat z rozvojových programů stejně jako ZŠ). Děti s OMJ v MŠ mají **nárok na čerpání podpůrných opatření z paragrafu § 16**. Poradna rozhodne o stupni podpory a zvolí konkrétní opatření. Zařazení těchto dětí do stupňů je ve vyhlášce také jasně specifikováno.

Novinka: META vydala metodiku **Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách (2018)**. Nákup je možný přes formulář. Více informací na www.meta-ops.cz/metodicke-a-vyukove-materialy#metodika.

3. STUPEŇ PODPORY

Děti, které **česky nerozumí vůbec**.

DOPORUČENÍ:

1 hodina výuky ČDJ za týden, nejvýše 110 hodin (tento rozsah podpory často není možné zvládnout během jednoho či dvou let, proto je možné celkovou platnost Doporučení stanovit na dobu delší alespoň o 2-3 měsíce, aby škola mohla poskytovat toto podpůrné opatření v daném rozsahu).

V případě potřeby pomoci s adaptací dítěte na běžný režim může být MŠ doporučen také **asistent pedagoga**, obvykle pokud se jedná o souběh s dalšími SVP nebo o více žáků ve třídě, nebo další **pedagogický pracovník na 0,5 úvazku**, který by zajišťoval jazykovou podporu u více dětí s OMJ. Jazykový rozvoj dětí by měl být naplánován v **IVP**. Školám je vhodné doporučit finanční prostředky na speciální pomůcky (např. materiály na výuku češtiny).

ODKAZY A TIPY

www.inkluzivniskola.cz/predskolni-vzdelavani (přijímání, adaptace, možnosti jazykové podpory, asistent pedagoga)

www.inkluzivniskola.cz/principy-prace-s-detmi-v-MS (principy práce ve třídě s dětmi s OMJ)

www.inkluzivniskola.cz/cdj/pracovni-listy-pro-nectenare (výukové materiály na ČDJ pro nečtenáře)

www.inkluzivniskola.cz/cizinec-v-ceske-skole-aneb-organizace/kikus (metoda na rozvoj vícejazyčnosti, pracovní listy a metodiku je možno nově koupit v organizaci META, o.p.s.)

NOVINKA:

[Nápadníček aktivit pro MŠ - Činnosti pro celou třídu s ohledem na děti s OMJ](#) (publikace, která nabízí inspiraci pro práci s celou třídou s ohledem na zapojení dětí s odlišným mateřským jazykem).

2. STUPEŇ PODPORY

Děti, které **rozumí nedostatečně**.

DOPORUČENÍ:

Výuka ČDJ v rozsahu **1 hodina za týden, nejvýše 80 hodin**. Školám je vhodné doporučit finanční prostředky na speciální pomůcky (např. materiály na výuku češtiny).

1. STUPEŇ PODPORY

Dítě, které **rozumí, ale může mít omezenou slovní zásobu** apod.

DOPORUČENÍ:

Podpora při běžné činnosti, názornost, zpřehlednění činností, komunikace s rodiči.

ZÁKLADNÍ ŠKOLA

SITUACE NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH

Praxe škol je různá. Některé již podporují děti s OMJ příkladně, mají zajištěnou výuku ČDJ z více zdrojů a kombinují pak podporu z § 20, § 16, šablon a dalších projektů. Jiné školy naopak nejsou podporu žákům schopny zajistit nebo dokonce podporu těmto žákům odmítají poskytnout. Nejvíce **problematická je ve školách podpora z § 20**, protože jazyková příprava z § 20 je hrazena nenárokově z rozvojových programů, které se vypisují 1x ročně, a pokud dítě přichází v průběhu školního roku, škola finanční prostředky navíc nedostane. Žádosti jsou spojeny s administrativou, což ředitele škol demotivuje, pokud mají žáků málo (a takovýchto škol je v ČR většina).

Zatím se bohužel **nepodařilo vytvořit jednotný a funkční systém jazykové přípravy** nově příchozích dětí a žáků s OMJ. Jazyková příprava stále není **nároková a systém podpory z rozvojových programů není funkční** (přináší administrativní zátěž, není flexibilní – je na kalendářní rok, peníze přichází školám pozdě, na malý počet žáků se škole nevyplatí žádat podporu, rozvojový program se vyhlásí jednou za rok a žáci, kteří do školy přijdou v průběhu roku, nejsou do žádosti zahrnuti).

Následkem toho **naprostá většina žáků v ZŠ jazykovou přípravou neprojde** (v roce 2018 bylo rozvojovými programy podpořeno jen 14 % všech cizinců v ZŠ). Z dostupných údajů vyplývá, že

přibližně 33 % žáků zůstává pravděpodobně bez podpory v podobě výuky ČDJ. Tyto údaje potvrzují také naše zkušenosti z terénu a částečně i [šetření ČŠI](#).

Navíc neexistují údaje o tom, **v jakém rozsahu** se podpora z RP uskutečnila, ani na jaké úrovni češtiny žáci byli a jak se posunuli. Až 90 % podpory z RP má podle našich zkušeností **podobu odpolední výuky** (1-3 hod./týden). To je zejména pro nově příchozí **nedostatečný rozsah**. Z těchto důvodů se školám osvědčuje kombinace více zdrojů (tedy podpora z § 20, § 16 a například šabon), aby byli žáci v ZŠ dostatečně podpořeni.

V praxi se setkáváme i s neaktivními školami, které doposud nemají rozvinutou podporu žáků v ČDJ. Těmto školám chybí **odborníci na výuku češtiny jako druhého jazyka** a další pedagogičtí pracovníci. Roli hraje také, zda je škola ve velkém městě, nebo se jedná o menší školu či malotřídku, kde je dětí s OMJ málo. Organizace výuky ČDJ na školách se tím může komplikovat. I proto mohou některé školy toto **opatření odmítnat**, protože výuku ČDJ nemá kdo učit. Nejčastějším PO doporučeným školám je pedagogická intervence. Ta ovšem primárně slouží jako dohled nad domácí přípravou žáků, kteří na to nemají doma podmínky (tzn. je vhodná i pro žáky s OMJ), ale obsahem není výuka češtiny. Některé školy využívají tuto možnost jako doplněk k výuce češtiny, ale toto opatření nemůže plně nahradit výuku ČDJ.

3. STUPEŇ PODPORY

Nově příchozí žák s OMJ **s neznalostí vyučovacího jazyka** patří do **3. stupně podpory** bez ohledu na státní příslušnost a status pobytu. Jedná se o žáky, kteří nemají jazyk zvládnutý dostatečně ani na komunikační úrovni, přibližná jazyková úroveň je tedy v rozmezí A0 - A2.

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ:

Jedním z nejdůležitějších PO pro tyto žáky je **výuka češtiny jako druhého jazyka**. Podle přílohy vyhlášky mají žáci možnost čerpat **3 hodiny výuky českého jazyka jako jazyka cizího (preferovaný pojem ČDJ viz výše)/týden, nejvýše 200 hodin**.

Kromě podpory v jazyce je u nově příchozích žáků velice důležitá pomoc s adaptací na nové sociální a kulturní prostředí, což by se mělo dít paralelně s výukou jazyka.

„Nejdůležitější je navázat s žákem vztah a kontakt na takové úrovni, aby byl ochoten spolupracovat a tím pádem i učit se český jazyk“. Mgr. Magdaléna Vrbová

Pro úplné začátečníky je nevhodnější **intenzivní výuka češtiny** v rozsahu až 15 hodin za týden, která se může postupně snižovat. Je vhodné školy motivovat, aby k podpůrným opatřením (3 hod. ČDJ/týdně) zajistily podporu ještě např. z rozvojového programu (RP) nebo ze šablon. Výzvy RP: www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/dotace-a-granty-1 a Šablony: opvvv.msmt.cz/aktualni-vyzvy nebo www.penizeproprahu.cz. Informace o možnostech podpory shrnuje i dokument MŠMT na www.msmt.cz/file/49597/.

VÝUKA ČEŠTINY JAKO DRUHÉHO JAZYKA

Úplní začátečníci v češtině se potřebují **zejména naučit jazyk pro přežití** – tedy jazyk na komunikační úrovni, aby byli schopni komunikovat s učitelem a spolužáky v běžných situacích a rozuměli základním pokynům a instrukcím (např. seznamování a představování, třída, věci kolem nás, škola).

Teprve po zvládnutí jazyka na komunikační úroveň jsou schopni do určité míry začít rozumět i výuce. Výuku ČDJ tedy není možné z podpory vynechávat.

Výuka ČDJ (která má svá specifika a probíhá jinak než výuka běžného předmětu český jazyk) je potřebná a nutná pro všechny žáky **bez znalosti nebo s omezenou znalostí češtiny** (do úrovně A2) na prvním i druhém stupni ZŠ, ideálně do úrovně B2 (tedy i v rámci 2. stupně PO).

I děti v první třídě ZŠ, které nerozumí česky, se potřebují v bezpečném prostředí malé skupiny či individuálně naučit slovní zásobu a fráze potřebné k porozumění výuce (výjimkou může být první třída, v níž je shodou okolností již asistent pedagoga, který pomáhá dítěti s porozuměním), proto i pro prvňáky je žádoucí oddělená výuka ČDJ.

ODKAZY:

www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/cestina-jako-druhy-jazyk-cjdj (co je to ČDJ)

www.inkluzivniskola.cz/cestina-jako-druhy-jazyk/vzdelavaci-obsah-cdj (kurikulum ČDJ)

www.inkluzivniskola.cz/cdj/materialy-k-tematum (výukové materiály a jak začít s výukou)

www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/kurzy-pro-ucitele (kurzy pro učitele)

www.inkluzivniskola.cz/komunikace-s-ditetem (jak s dítětem komunikovat)

www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/priprava-na-prichod (podpora adaptace dítěte)

NOVINKY:

[Učíme češtinu jako druhý jazyk - průvodce pro učitele](#) (publikace, ve které najdete vzdělávací obsah ČDJ, jazykovou diagnostiku, tipy do výuky a mnoho dalšího; publikaci můžete získat i v tištěné verzi v kanceláři META, o.p.s.)

[Organizujeme výuku češtiny jako druhého jazyka](#) (v publikaci jsme shrnuli a vyhodnotili zkušenosti se zaváděním intenzivní jazykové přípravy na dvou pražských základních školách. Součástí jsou praktická doporučení, jak ve škole výuku ČDJ zorganizovat)

[Desatero pro pedagogy a pro ředitele](#) (Desatera stručně shrnují zásadní momenty podpory a současně vysvětlují, jak na ni a kde případně najdete další potřebné informace)

DALŠÍ PODPŮRNÁ OPATŘENÍ, KTERÁ MŮŽE PPP DOPORUČIT ŠKOLE, JSOU NAPŘÍKLAD:

- **Úprava obsahu vzdělávání, IVP** – žákům je možné dočasně upravit vzdělávací obsah a specifikovat cíle ve vzdělávání tak, aby mohl být hodnocen za pokrok. Je třeba propojovat výuku obsahu předmětů s výukou češtiny – stanovovat si jazykové i obsahové cíle – velmi konkrétně. A na základě toho žáky hodnotit. Více o hodnocení na www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/klasifikace. Jak podporovat výuku v běžných předmětech jsme shrnuli na www.inkluzivniskola.cz/zapojeni-do-vyuky, tam také můžete pedagogům doporučit ukázkové materiály do výuky různých předmětů ZŠ.
- **Speciální učebnice a pomůcky** (učebnice češtiny pro cizince) www.inkluzivniskola.cz/cestina-druhy-jazyk/ucebnice.
- **až 2 hodiny týdně pedagogické intervence** (v případě potřeby je možné využít 1 hodinu týdně pro práci se třídou) – pedagogická intervence je primárně určena pro podporu přípravy na školu, tj. měla by plnit roli doučování, dovysvětlení učiva, pomoci s domácími úkoly, případně přípravy slovní zásoby na další hodinu. Může být využita i k rozvoji adaptivních a sociálních dovedností.
„To je dostatečně široká oblast, ve které je možno žáka s OMJ podpořit, nejde totiž pouze o čisté osvojování češtiny, nýbrž i o kulturní vzorce a sociální chování, které mohou být

zpočátku pro obě strany matoucí a vyžadují zvláštní pozornost v rámci úspěšné adaptace dítěte/žáka v novém prostředí.“ Mgr. Věra Pražáková

- **až 2 hodiny týdně na speciálně pedagogickou péči** poskytovanou speciálním pedagogem nebo psychologem školy ve formě reedukačních skupin. Speciálně pedagogická péče se zaměřuje podle specifik obtíží žáka.

„Předmět speciálně pedagogické péče je určen pouze pro žáky s OMJ s projevy poruch učení, případně poruch pozornosti, a od toho se odvíjí i jeho náplň. Náplní nemůže být výuka češtiny jako druhého jazyka.“ Mgr. Věra Pražáková

- **Služby asistenta pedagoga** (více o náplni práce AP při podpoře žáků s OMJ najdete na www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/napln-prace).
- Podpora výuky **dalším pedagogickým pracovníkem** v rozsahu 0,5 úvazku (může být např. specialista na výuku češtiny jako druhého jazyka, který pomáhá učitelům přizpůsobovat obsah a očekávané výstupy, plánovat výuku apod.).
- Podpora poskytovaná **školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem** v rozsahu 0,5 úvazku (služba pro žáka a školu).

Dvě posledně jmenovaná podpůrná opatření jsou podmíněna počtem žáků na školu (min. 300) a vychází z metodického materiálu MŠMT [Doporučení - školní psycholog a školní speciální pedagog.pdf](#).

2. STUPEŇ PODPORY

Do druhého stupně PO patří žák s **nedostatečnou znalostí jazyka**. Patří mezi ně žáci s OMJ s jazykem na komunikační úrovni, ale s **potřebou rozvíjet akademický jazyk, čtení a psaní** (odpovídá zhruba úrovni B1-B2). Mohli bychom ho charakterizovat tak, že *žák reaguje věcně správně na jednoduché pokyny, otázky, orientuje se ve známých školních a osobních situacích. Když mluví, může špatně vyslovovat, když píše, může psát s chybami. Jeho projev je jednoduchý (vyjadřuje se jednoslovně nebo ve velmi krátkých větách) a většinou používá nesprávné gramatické tvary.*

Tito žáci potřebují stále podporu v ČDJ, ale také již cílenou podporu pedagogů v rámci běžné výuky. Popsali jsme principy [zapojení do výuky](#) a spolu s učiteli vytvořili i ukázkové [výukové materiály do různých předmětů](#). K dispozici jsou i [překladové slovníčky](#) z vybraných předmětů a jazyků, jako vhodná podpora je pak samotné [vedení slovníku](#).

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ:

Nejdůležitější PO je i pro tyto žáky **výuka češtiny jako druhého jazyka**. Podle přílohy vyhlášky mají žáci možnost čerpat **3 hodiny výuky češtiny jako druhého jazyka/týden, nejvýše 120 hodin**. Hodiny ČDJ navíc je potřeba věnovat jak zdokonalování češtiny jako druhého jazyka (slovní zásoba, gramatika, výslovnost, čtení s porozuměním), tak i rozvoji tzv. **akademického jazyka**, který žáci potřebují v jazykových i neязыkových předmětech.

DALŠÍ PODPŮRNÁ OPATŘENÍ, KTERÁ MŮŽE PPP DOPORUČIT ŠKOLE, JSOU NAPŘÍKLAD:

- **Úprava obsahu vzdělávání**
- **Speciální učebnice a pomůcky** (učebnice češtiny pro cizince) www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/ucebnice-online-odkazy).
- **1 hodina týdně pedagogické intervence** (na práci se žákem nebo třídou ve škole) – náplň je zaměřena stejně jako u PO ve 3. stupni, tedy jako podpora přípravy na školu (klasické

doučování), dovysvětlení a procvičování látky, pomoc s domácími úkoly u žáků, kteří nemají oporu v rodinném zázemí (rodiče neznají jazyk, vzdělávací systém), neměla by suplovat výuku češtiny jako druhého jazyka.

- **1 hodina týdně na speciálně pedagogickou péči** poskytovanou speciálním pedagogem školy (náplň jako u PO 3. stupně).

1. STUPEŇ PODPORY

Žáci s pokročilou úrovní češtiny (na úrovni B2 a výše) potřebují podporu především v jazykovém rozvoji v rámci jednotlivých předmětů a oborů, spadají tedy **do 1. stupně podpory**. Jazyk je třeba rozvíjet po dobu minimálně 5 let, ve většině případů ještě déle (více viz Cummins). I u těchto žáků je potřeba promýšlet jazykový rozvoj v rámci běžné výuky. Inspiraci je možné najít opět v principech zapojení do výuky, výukových materiálech do různých předmětů, užitečné i pro tyto žáky jsou překladové slovníčky z vybraných předmětů a jazyků, či samotné vedení slovníku. Těmto žákům může škola vytvořit také plán pedagogické podpory (PLPP), v němž může naplánovat oblasti jazykového rozvoje.

STŘEDNÍ ŠKOLA

Obecně jsou podpůrná opatření pro žáky s OMJ na SŠ stejná jako na ZŠ. Rozdíl je v tom, že žáci SŠ nemají možnost čerpat rozvojové programy (pokud se nejedná o víceletá gymnázia – tam je možno čerpat podporu z RP při plnění povinné školní docházky). Rozdíl v podpoře v SŠ oproti podpoře na ZŠ je ale značný. Z celkového počtu 9195 cizinců, kteří ve školním roce 2017/18 navštěvovali SŠ (údaj o celkovém počtu žáků s OMJ není bohužel znám), dostalo podporu v podobě výuky ČDJ v roce 2017/18 **pouhých 34 žáků**. Což jsou podle našeho odhadu **necelá 4 % těch, kteří by tuto podporu potřebovali**.

Podle zahraničních studií, ale i našich 15letých zkušeností z poradenství mladým cizincům vyplývá, že žáci SŠ s migrační zkušeností jsou mnohonásobně více než majoritní spolužáci ohroženi **předčasným opuštěním** vzdělávacího systému. Bývá to zejména kvůli nedostatečné znalosti akademického jazyka, který žák není v objemu potřebných znalostí pro úspěšné absolvování ročníků schopen rozvíjet a zvládnout. Nejkritičtější bývá u těchto žáků **první ročník na SŠ**, kde neúspěchu čelí téměř všichni žáci kvůli náročnému přechodu ze ZŠ. Bohužel na potřeby žáků s OMJ často nejsou v procesu výuky adekvátní reakce (což napovídá výše zmíněné procento žáků SŠ, kteří mají výuku ČDJ navíc), žáci proto čelí neúspěchu, propadají, dělají reparáty a ve velké míře po jejich neúspěšném zvládnutí míří do škol s nižšími požadavky (často obory SOU bez maturity a JPZ). Bohužel tak často přicházíme o talenty, které se nemohou rozvíjet a adekvátně zapojit do pracovního procesu. Zahraniční studie (v ČR výzkumy bohužel chybí) uvádí jako zásadní podpůrnou roli samotné školy, zdůrazňují, že samotná snaha žáka nestačí (což často odporuje názoru pedagogů SŠ, že střední vzdělání je „dobrovolné a záleží jen na žácích, jestli ho zvládnou“). Z dalších podpor je třeba zmínit aktivity **typu patronát/buddy program** – jde o tzv. podporu peer-to-peer – tedy starší, zkušenější spolužáci podporují nově příchozí, pomáhají se zapojením i výukou.

Role školního poradenského pracoviště a PPP je v tomto případě velice důležitá, mnoho žáků totiž přichází buď přímo ze zahraničí a nemají potřebné vyšetření při přechodu na SŠ, nebo studovali ZŠ a podporu tam nedostali (nebo měli podporu nedostatečnou a vyučovací jazyk stále neovládají na

potřebné úrovni). Je třeba tyto žáky a jejich pedagogy o možnostech podpory a její důležitosti aktivně informovat (při poradenství narážíme na velkou neinformovanost škol o možnostech podpory žáků s OMJ). Celkově je třeba zmínit, že v systému zásadně chybí **přípravný kurz pro žáky, kteří nemají dostatečnou znalost jazyka**, ale mají studijní předpoklady pro absolvování SOŠ či gymnázia.

V METĚ realizujeme již třetím rokem projekt, ve kterém tento přípravný kurz pilotujeme. Více například na www.inkluzivniskola.cz/rocni-pripravny-kurz-ke-studiu-na-ss, zkušenosti a kurikulum včetně metodologie kurzu jsou popsány v publikaci **[Jak jsme organizovali přípravný kurz](#)**.

Pokud má žák doporučení ze ZŠ, je „při přechodu na střední školu bohužel dnes praxe pro poradny velmi zatěžující, jelikož platnost Doporučení končí s odchodem ze základní školy a žáci přicházejí na střední školu s potřebami odpovídajícími zařazení do PO2 nebo i PO3 a nemají platné Doporučení pro novou školu. Toto Doporučení nelze prodloužit bez konzultace podpůrných opatření se školou a bez informovaného souhlasu zákonného zástupce. Ke změně míře podpory dochází spíše zřídka (např. tehdy, když žák přestupuje ze základní školy, která poskytovala jazykovou podporu, na maturitní obor, může být zpočátku podpořen v přípravě na školu formou pedagogické intervence). Nová diagnostika většinou není nutná.“ Mgr. Věra Pražáková

Přestup na střední školu se pro žáky s OMJ značně zkomplikoval povinnou zkouškou z ČJL při přijímacím řízení. Výkon těchto žáků však většinou nelze srovnávat s výkonem rodilých mluvčích.

PŘIJÍMACÍ ZKOUŠKY NA SŠ

*„Osobám, které získaly předchozí vzdělání ve škole mimo území České republiky, se při přijímacím řízení ke vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách **promíjí na žádost přijímací zkouška z českého jazyka, pokud je součástí přijímací zkoušky. Znalost českého jazyka, která je nezbytná pro vzdělávání v daném oboru vzdělání, škola u těchto osob ověří rozhovorem.**“* (§ 20, odst. 4)

Žáci, kteří dostatečně neznají vyučovací jazyk, ale nesplňují výše uvedenou podmínku z § 20 odst. 4 na promínutí přijímací zkoušky z ČJ, však mohou získat možnost **uzpůsobení jednotných přijímacích zkoušek** na základě doporučení PPP. Konkrétně na základě zařazení do **kategorie** uzpůsobení dle druhu znevýhodnění „O“ (ostatní), a to podle přílohy č. 1 k vyhlášce č. 353/2016, kde jsou uvedeni **„uchazeči s jiným rodným jazykem než českým.“**

Poradna (PPP) vydá doporučení k uzpůsobení podmínek přijímacího řízení s uvedením kategorie znevýhodnění, **kteří není na předchozí poskytování PO na ZŠ závislé** (což je novinka). Tato změna umožňuje doporučovat uzpůsobení i žákům, kteří nebyli podporováni v ZŠ (například kvůli nedostatečné podpoře školního poradenského pracoviště). Formulář, který PPP používají pro doporučení uzpůsobení podmínek přijímacích zkoušek, je k nalezení v příloze č. 2 k vyhlášce č. 353/2016 Sb.

Na základě tohoto doporučení mohou žáci získat **prodloužení doby konání** přijímací zkoušky (z ČJL i matematiky shodně), případně **použití překladového slovníku** (jakožto kompenzační pomůcky), alternativní zápis odpovědí mimo záznamový arch, samostatnou učebnu nebo využití služeb podporující osoby. Status podporující osoby popisuje § 13a vyhlášky č. 353/2016 Sb.

Jak mají ředitelé středních škol a pracovníci poradenských zařízení postupovat v případě žáků s SVP, najdete v **[metodické informaci MŠMT ke konání přijímacího řízení uchazečů se speciálními vzdělávacími potřebami do 1. ročníku středního vzdělávání](#)**. Pokud tedy uchazeči mají „jen“ sníženou znalost vyučovacího jazyka (nemají žádný jiný typ znevýhodnění), ale nesplňují zákonné podmínky pro to, aby žádali o promínutí zkoušky z českého jazyka a literatury nahrazené pohovorem

(§ 20, odst. 4 ŠZ), spadají do **kategorie „O“ podpůrných opatření** podle přílohy č. 1 vyhlášky č. 353/2016 Sb., o přijímacím řízení ke střednímu vzdělávání, kde jsou jmenováni jako *uchazeči s jiným rodným jazykem než českým*. Podle přílohy č. 1 patří mezi přípustná uzpůsobení vždy navýšení časového limitu pro vypracování testu o 25 %, 50 %, 75 %, nebo 100 %.

Další možnosti jsou kompenzační pomůcky (např. překladový slovník), samostatná učebna pro dotyčného uchazeče, využití služeb podporující osoby (asistent pedagoga).

PODPORA PO PŘIJETÍ NA SŠ

3. STUPEŇ PODPORY

Přijme-li střední škola ke studiu žáka s neznalostí jazyka, patří do 3. stupně PO. Tak jako na ZŠ má tento žák nárok na doporučení **češtiny jako druhého jazyka**. Podle přílohy vyhlášky mají žáci možnost čerpat **3 hodiny výuky češtiny jako druhého jazyka/týden, nejvýše 200 hodin**. Pro tyto žáky "je zpravidla uplatňován" **IVP** (www.inkluzivniskola.cz/plpp-ivp-ss), tj. ve 3. stupni podpory by měl být doporučován, zejména pokud se mění obsahy a organizace výuky (čeština navíc). Učivo se může případně rozložit do více ročníků – např. hodnocení zvládnutí vybraných témat, obsahů je možné odložit do vyšších ročníků (**je možné upravovat obsah a organizaci vzdělávání**).

Žákům lze doporučit také **speciálně-pedagogickou péči** (až 2 hodiny), **případně podporu AP, nebo pedagogickou intervenci** (až 2 hodiny/týden). Náplň podpory při speciálně-pedagogické péči i při pedagogické intervenci je stejná, jako je vypsáno u ZŠ.

2. STUPEŇ PODPORY

Jedná se o žáky, kteří mají zvládnutý komunikační jazyk, ale akademický potřebují rozvíjet. Zde jsou opět stejné možnosti jako u ZŠ (úprava obsahu vzdělávání, speciální učebnice a pomůcky – ideálně čeština pro cizince - www.inkluzivniskola.cz/cestina-druhy-jazyk/ucebnice, 1 hodina týdně pedagogické intervence, speciálně pedagogické péče).

ČDJ, která je pro žáky na této jazykové úrovni stále důležitá, může být doporučena v rozsahu **3 hodiny výuky/týden, nejvýše 120 hodin**.

Podpora by měla být zaměřená také na **zvládnutí maturity z ČJL**. Maturita je koncipována pro rodilé mluvčí a pro žáky s OMJ v mnoha ohledech téměř nezvládnutelná (zvláště pro ty, kteří s češtinou začínají až na SŠ). Jaká mohou mít uzpůsobení podmínek u maturitní zkoušky z ČJL jsme aktualizovali na www.inkluzivniskola.cz/maturita-z-cjl.

Tipy na materiály k podpoře v ČJL a k přípravě na maturitu z ČJL najdete na www.inkluzivniskola.cz/cesky-jazyk-a-literatura/ss.

PŘIZNÁNÍ UZPŮSOBENÍ PODMÍNEK U MATURITNÍ ZKOUŠKY Z ČJL

Pro určitý okruh žáků, kteří jsou definováni v § 20 odst. 4 školského zákona a po uvedené dobu před konáním maturitní zkoušky se vzdělávali ve škole mimo území ČR, platí speciální uzpůsobení pro dílčí zkoušky ČJL. Těmto žákům se „*na jeho žádost prodlužuje doba konání didaktického testu z českého jazyka a literatury o 30 minut a písemné práce z českého jazyka a literatury o 45 minut. Při konání didaktického testu má možnost použít překladový slovník, při konání písemné práce překladový slovník a Slovník spisovné češtiny.*“

Nově se také upravují podmínky u maturitní zkoušky z matematiky: „Žákovi podle § 20 odst. 4 věty třetí školského zákona se na jeho žádost prodlužuje doba konání didaktického testu o 10 minut a umožňuje se při konání didaktického testu použít překladový slovník.“ (viz § 9 vyhlášky č. 177/2009 Sb.) www.inkluzivniskola.cz/vyhlaska-177-2009-maturitni-zkouska.

O tato uzpůsobení si žáci žádají nezávisle na vyšetření z PPP.

Ti žáci s OMJ, kteří nesplňují § 20 odst. 4, ale nemají dostatečnou znalost češtiny, mohou požádat o vyšetření v poradně, která je může zařadit mezi žáky s přiznaným uzpůsobením podmínek (PUP) konání MZ, konkrétně do kategorie **SPUO**. Při tomto doporučení lze vycházet z odpovědi MŠMT na možnosti uzpůsobení, kterou jsme zveřejnili na [www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/msmt - odpoved_ipz_a_mz_spuo.pdf](http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/msmt_-_odpoved_ipz_a_mz_spuo.pdf).

Více v již uvedeném odkazu na www.inkluzivniskola.cz/maturita-z-cjl.

Pokud by se ještě přidružilo nějaké další znevýhodnění (např. zrakové, tělesné), pak se postupuje podle obecných ustanovení přílohy č. 3: „Žáci se souběžným postižením více vadami jsou pro účely přiznání uzpůsobení pro konání maturitní zkoušky zařazováni do kategorie a skupiny podle toho znevýhodnění, které ve větším rozsahu ovlivňuje jejich práci se zkušební dokumentací“.

ZÁSADY PŘI PODPOŘE DĚTÍ A ŽÁKŮ S OMJ

Je pochopitelné, že je třeba vždy odvíjet doporučení od možností škol a konkrétní situace dítěte. Zároveň bychom na základě našich zkušeností z dosavadní implementace rádi předestřeli zásady, kterých je důležité se při podpoře dětí a žáků s OMJ držet:

1. **Bez češtiny jako druhého jazyka to jde těžko** – to již bylo řečeno výše, ale raději zopakujeme: Děti bez znalosti češtiny, ale i ty se znalostí, která je s vrstevníky nesrovnatelná, potřebují rozvíjet češtinu úplně jinak než rodilí mluvčí. Potřebují se učit **češtinu jako druhý jazyk** (tedy používání jazyka při komunikaci, psaní, porozumění). Není možné podporovat tyto žáky v běžné výuce českého jazyka. Tam se totiž učí především o jazyce, nikoliv jazyk jako takový (ten již umí, v hodinách ho rodilí mluvčí již kultivují či se učí tímto jazykem správně psát). Žáci s OMJ potřebují tedy hodiny **češtiny jako druhého jazyka** podle specifických zásad a s konkrétním obsahem. Ten je definován pro začátečníky na www.inkluzivniskola.cz/cestina-jako-druhy-jazyk/vzdelavaci-obsah-cdj nebo zjednodušeně zde: www.inkluzivniskola.cz/jak-zacit.
2. **Čeština jako druhý jazyk NENÍ náprava a ani doučování, tak jak ho známe** – žákům nepomůže hodina navíc, kdy se budou učit zpaměti vyjmenovaná slova nebo doplňovat i/y. Potřebují jazyku rozumět a používat ho. K tomu je potřeba specifický přístup, který je popsán v odkazech výše a lze jej najít také v učebnicích češtiny pro cizince. Jak na to, se můžete naučit také na kurzech pro učitele (www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/kurzy-pro-ucitele). Existují ale průniky obou přístupů, tedy práce s dětmi se specifickými poruchami učení (SPU) a dětmi s OMJ. Popsala je např. Naděžda Gjurová ve své publikaci **Čeština jako cizí jazyk: Metodika pro učitele**.
3. **Asistent pedagoga** – je skvělý podpůrný nástroj, ale ne vždy je nezbytně nutný. Jak může asistent pomoci učiteli, najdete na www.inkluzivniskola.cz/organizace-integrace-cizincu/napln-prace. Na některých školách asistenti přebírají i výuku češtiny. To je dobré za předpokladu, že k tomu absolvovali doplňující vzdělání. Určit cíle výuky a výuku realizovat je práce pedagoga, nikoli asistenta. Asistent nenesie za výuku zodpovědnost. Je potřeba také dávat pozor, aby nepřevažovala podpora asistenta mimo třídu. To nevede k začlenění do výuky. Toto opatření by mělo směřovat k podpoře v samotné výuce (asistent pomáhá učiteli s přípravou materiálů usnadňujících porozumění, podporuje žáka v hodině apod.), ale není možné jej zaměňovat za opatření týkající se výuky ČDJ. Což se ve školách zatím často děje.
4. **Podpora ve výuce** – shrnuli jsme zásady, které je nutné zachovat, aby bylo možné děti a žáky s OMJ do výuky zapojovat. Popsané jsou na www.inkluzivniskola.cz/zapojeni-do-vyuky. Podstatné je propojovat cíleně **výuku jazyka a obsahu**. Tedy před výukou promýšlet jazyk potřebný pro zapojení a zvládnutí obsahu. V uvedeném odkazu výše jsou pro inspiraci publikovány i výukové materiály, které z principů vycházejí.

JAK ZJIŠŤOVAT JAZYKOVOU ÚROVEŇ ŽÁKŮ?

Doposud neexistuje komplexní jazykově diagnostický nástroj, který by PPP umožnil zjistit, jakou mají děti a žáci s OMJ jazykovou úroveň a do jakého stupně podpory tedy patří.

META, o.p.s. v rámci projektu OPPPR *Češtinou k inkluzi* vytvořila a ověřila **jazykově diagnostický nástroj**. Jeho cílem je rozřadit žáky podle jazykových dovedností do tří kategorií, které podle našeho názoru odpovídají také výše popsaným stupňům PO. V rámci projektu podpořila META ve dvou partnerských školách žáky s nejnižší úrovní češtiny. Jednak „skupinu A“ (odpovídá 3. stupni PO) intenzivní výukou ČDJ **v rozsahu 12 hodin** týdně a „skupinu B“ (odpovídá 2. stupni PO) **1 až 3 hodinami ČDJ/týden**. Žáci s pokročilou češtinou byli podpořeni samotnými pedagogy přímo v rámci běžné výuky.

JAZYKOVÁ DIAGNOSTIKA PRO DĚTI A ŽÁKY S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM

Jazyková a pedagogická diagnostika by ideálně měla být v kompetenci školy. PPP může škole pomoci s orientací v dané situaci. Některé PPP jazykovou diagnostiku používají pro zpřesnění zjištění z vyšetření a pro lepší zacílení PO. Jazyková diagnostika, na kterou odkazujeme, pomůže poměrně dobře odlišit děti, které potřebují intenzivní podporu (3. stupeň) od těch s podporou v 2. a 1. stupni podpory.

Pokud přijde do školy či třídy nové dítě, prvním krokem by mělo být provedení **pedagogické diagnostiky**. Školám lze doporučit následující odkaz, ve kterém zjistí více o pedagogické diagnostice žáků s OMJ: www.inkluzivniskola.cz/pedagogicka-diagnostika.

Co o novém žákovi škola zjišťuje:

- Jak dlouho je v ČR?
- Jak ovládá vyučovací jazyk (jazyková diagnostika), jak dlouho se učí česky?
- Jaký je mateřský jazyk (mateřské jazyky) a jaké další jazyky ovládá?
- Jakou má vzdělávací historii (v zemi původu i v ČR), školní úspěšnost, vysvědčení, olympiády, zájmy apod.?
- Umí někdo z rodiny česky?
- Má rodina zajištěnou podporu (při komunikaci s úřady, při podpoře dětí, doučování apod.)?

U dětí s OMJ je nedílnou součástí pedagogické diagnostiky také **jazyková diagnostika**.

V ČEM NÁM JAZYKOVÁ DIAGNOSTIKA MŮŽE POMOCI?

Pomůže zjistit, nakolik žák **ovládá vyučovací jazyk**, a tudíž jaké jsou jeho **vzdělávací potřeby**, jaké **metody práce** jsou pro něj vhodné, jak nastavit jeho **vzdělávací cíle** a také jak a za co ho **hodnotit**.

JAK DIAGNOSTIKOVAT?

Jazyková diagnostika by měla zahrnovat analýzu čtyř **základních řečových dovedností**. Tato analýza nám poskytne komplexní pohled na jazykové znalosti žáka s OMJ.

- **Mluvení** – výslovnost, schopnost jednoduše říci základní informace o sobě a běžných věcech okolního světa, přiměřená slovní zásoba.
- **Poslech** (porozumění z poslechu) – jednoduché situace ze školy, ze života, porozumění instrukcím a otázkám, porozumění běžnému komunikačnímu jazyku, jednoduchému dialogu.
- **Čtení** – ovládání latinky, orientace v textu, čtení s porozuměním, různé typy textů od jednoduchých až po akademické – porozumění odbornému textu, schopnost odpovědět na otázky k textu.
- **Psaní** – zda ovládá latinku, používá diakritiku, ovládá gramaticky správné tvary slov, ovládá pravopis, dokáže produkovat jednoduché věty a pracovat s akademickým textem.

Všemi řečovými dovednostmi se samozřejmě prolíná slovní zásoba a zvládnuté gramatické jevy.

- **Slovní zásoba** – testujeme vybrané okruhy základní slovní zásoby (škola, třída, pomůcky, barvy, čísla, rodina, lidské tělo, město atd.).
- **Gramatika** – zaměříme se zejména na schopnost aplikace základních gramatických jevů: skloňování, časování, schopnost používání slovesných časů (přítomný, minulý, budoucí), použití zájmen v jiných pádech než 1. (Bolí mě hlava. Je mi 12 let.).
- **Sociokulturní kompetence** – vykání a tykání, oslovení, pozdravy, poděkování, prosba atd.

JAKÉ DIAGNOSTICKÉ NÁSTROJE PRO ŽÁKY S OMJ MÁME K DISPOZICI?

Na stránce www.inkluzivniskola.cz/cestina-jazyk-komunikace/jazykova-diagnostika jsou k dispozici různé typy na testy a jazykově diagnostické nástroje. V rámci dvouletého projektu *Češtinou k inkluzi* vyzkoušela META velmi jednoduchý nástroj pro zjišťování jazykové úrovně u dětí na ZŠ, který nabízíme k dispozici a je součástí nové publikace METY **Učíme češtinu jako druhý jazyk - průvodce pro učitele**. Organizaci jazykové diagnostiky jsme popsali také v publikaci **Organizujeme výuku češtiny jako druhého jazyka**.

Jazyková diagnostika se skládá z následujících částí:

- Jak zjistit úroveň znalosti češtiny – diagnostika (viz **Učíme ČDJ** od str. 245 – 253).
- Pro děti nečtoucí, nepíšící nebo úplné začátečníky je vhodný diagnostický pohovor (viz **Učíme ČDJ** str. 249 – 253).
- Pro děti od 3. třídy výš, které jsou alespoň mírně pokročilé, je vhodný diagnostický test Milý Petře (viz **Učíme ČDJ** str. 256 – 258).
- Pokud děti dobře napíší, je vhodný test č. 3, lze otestovat jejich jazykové kompetence v testu Praotec Čech (viz **Učíme ČDJ** str. 260 – 261).

Celá jazyková diagnostika včetně postupu ve vyhodnocování je také ke stažení na

www.inkluzivniskola.cz/jak-zjistit-uroven-cestiny-diagnostika.

JAK VYHODNOCOVAT?

Spíše než počet bodů či přesnou úroveň dle SERR nám diagnostické metody ukáží, v čem žáci chybují a na čem je potřeba pracovat, jaké oblasti rozvíjet. Je běžné, že žáci s OMJ mají jednotlivé řečové dovednosti nerovnoměrně rozvinuté (např. děti dobře mluví, ale písemný projev je na nízké úrovni; mají bohatou slovní zásobu, ale mluví agramaticky atd.).

PODPORA ŠKOLÁM A PORADNÁM

Školy i poradny mohou využít naši nabídku vzdělávacích programů, které mají již více než 10letou tradici a zaměřují se v zásadě na 3 klíčová témata:

- organizace podpory ve škole, adaptaci a komunikaci s rodiči;
- zapojení dítěte/žáka do běžné činnosti/výuky (propojení výuky jazyka s výukou obsahu);
- výuka ČDJ.

Více na www.meta-ops.cz/aktualni-otevrene-seminare.

V rámci těchto témat nabízíme i **metodickou podporu a poradenství**. Školy i poradny se na nás mohou obrátit pro konzultaci konkrétních případů, protože variabilita situací, ve kterých se školy či děti nachází, je nesmírná a jejich důkladný a komplexní popis není v možnostech tohoto dokumentu.

Více na www.meta-ops.cz/poradenstvi-metodicka-podpora-vyukove-materialy, kde najdete i prakticky zpracované FAQ.

Vzdělávání i poradenství školám nabízí i regionální NIDV (cizinci.nidv.cz/). Na těchto stránkách jsou k dispozici i různé metodické materiály.

NÚV vytvořilo pracovní skupinu psychologů a speciálních pedagogů PPP, krajských koordinátorů péče o žáky cizince, kontakty z regionů najdete na cizinci.nidv.cz/metodici-v-ppp/.

Autorka: PhDr. Kristýna Titěrová

Odborné komentáře: Mgr. Martina Braunová, Mgr. Iveta Jandová, Mgr. Michaela Jiroutová, PhDr. Tereza Linhartová, Mgr. Barbora Nosálová, PhDr. Petra Novotná, Mgr. Věra Pražáková, Mgr. Tereza Vágnerová, Mgr. Magdaléna Vrbová

Jazyková korektura: Karolína Frýzková, Trang Veselá

Technická spolupráce: Martina Slabá, Lucie Soukupová

Materiál vznikl za podpory projektu Program na podporu pedagogických pracovníků při práci s žáky cizinci VIII (reg. č. AMIF/7/03), který je financován v rámci národního programu Azylového, migračního a integračního fondu a rozpočtu Ministerstva vnitra České republiky.

FINANCOVÁNO
EVROPSKOU UNIÍ
AZYLOVÝ, MIGRAČNÍ
A INTEGRAČNÍ FOND

META, o.p.s. je nezisková organizace, která od roku 2004 podporuje cizince v rovném přístupu ke vzdělávání a pracovní integraci. Současně poskytuje podporu učitelům a školám, které se potýkají se specifickými potřebami dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem. Od roku 2009 spravuje portál Inkluzivníškola.cz, kde zveřejňuje veškeré dostupné informace a materiály pro pedagogy k tématu vzdělávání a začleňování dětí a žáků s OMJ. Prostřednictvím svých aktivit napomáhá rozvoji otevřeného dialogu a porozumění mezi cizinci a většinovou společností.

META, o.p.s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů

Ječná 17, 120 00 Praha 2
tel.: +420 222 521 446, 775 339 003
e-mail: info@meta-ops.cz

IČ: 26982633
Bankovní spojení: 2300884089/2010
www.meta-ops.cz